

*una caritate,
una regula,
similibusque
vivamus moribus*

*Liturgia est culmen
ad quod actio Ecclesiae tendit
et simul fons unde
omnis eius virtus emanat.*

SECRETARIUS LITURGIÆ
Ordinis Cisterciensis

Circular litúrgica 2016-2

Stift Heiligenkreuz, 30 desembre 2016

Estimats germans i germanes,

Un cop més em permeto dirigir-me a tots vosaltres per mitjà d'aquesta circular litúrgica. Espero que l'Any Sant de la Misericòrdia hagi estat per a les nostres comunitats i per a tot l'Orde un any de gràcia i de joia. La joia que brolla de l'amor misericordiós de Déu pot ser un motor essencial per a festejar la sagrada litúrgia.

Traduccions

Agraeixo en primer lloc els qui no estalvien temps ni esforços per a traduir aquesta carta en les nou llengües principals de l'Orde. Cada vegada que els ho demano tinc mala consciència, però és l'única manera de fer-la arribar a un major nombre possible. Gràcies!

Reaccions a la meva darrera circular

Moltes gràcies pels ressons que he rebut de la meva darrera carta. Valoro moltíssim aquestes reaccions per mesurar la utilitat dels temes tractats i el consens que hi pot haver al respecte. Sabeu que estic sempre disposat a aprendre i a corregir la meva opinió.

D'un dels nostres monestirs he rebut aquesta resposta: «Gràcies per la carta, que treballen en comunitat. En parlem entre nosaltres. Cadascú n'ha rebut un exemplar per a l'estudi personal». Això m'ha fet molt feliç. Però no em faig il·lusions, no us penseu! Ja sé que les meves cartes no són ni la Sagrada Escripura ni objecte de la *Lectio Divina*. I sovint es tracta de coses molt concretes que apassionen poca gent. Per això m'alegra veure que la litúrgia és objecte de reflexions i intercanvis regulars. La litúrgia em sembla un element essencial de la nostra vida monàstica i valoro infinitament poder-ne parlar amb tots vosaltres: m'agrada, la litúrgia? afecta a tota la comunitat? i a mi, m'afecta? I, en aquest cas, em sembla legítim parlar-ne, per mirar de trobar solucions convenients. És veritat que no es tracta de qüestionar-ho tot, sinó de trobar una litúrgia que correspon-

gui a l'ànima de la comunitat. I l'única manera d'aconseguir-ho és el diàleg dels uns amb els altres.

Tinc consciència d'abordar sobretot les normes, això és, l'aspecte extern de la litúrgia, però estic convençut que tot plegat val la pena i que cal argumentar i aclarir aquests aspectes. En tant que possible, voldria penetrar el cor de les coses i suggerir aprofundiments essencials. Cada cop que no me'n surto, o que ho faig de manera molt imperfecta, demano el vostre perdó.

Celebrar la litúrgia en les comunitats petites

El P. Abat General em va demanar que tractés el tema de la litúrgia en les comunitats formades per pocs monjos o monges. En parlo de bon grat, oferint-vos el meu punt de vista personal, que podeu acceptar o rebutjar.

En la majoria de les comunitats del nostre Orde la Litúrgia de les Hores és dita solament per 5 o 10 persones (cf. Circular 2015-1). I en algunes la mitjana d'edat és molt elevada, talment que ja no tenen forces per a una litúrgia tal com és practicada normalment. Així el cant esdevé una càrrega, i tampoc ja no es poden fer alguns dels moviments corporals habituals. És difícil per a una comunitat constatar que ja no es pot dur a terme com hom voldria allò que durant segles s'havia observat i que és la font i el cim de la vida monàstica i personal. Aquesta situació suposa un repte per a tota la comunitat, i cada comunitat haurà de trobar la manera concreta d'afrontar-lo. Voldria, però, proposar alguns principis que podrien servir de referència.

Proposo com a punt de partida aquesta frase del Deuteronomi: «Escolta, Israel: el Senyor és el nostre Déu, el Senyor és l'únic. Estima el Senyor, el teu Déu, amb tot el cor, amb tota l'ànima i amb totes les forces» (Dt 6,4-5). I hi afegeixo: «Llavors Jesús alçà la vista i veié gent rica que tirava les seves ofrenes a la sala del tresor. Va veure també una viuda molt pobre que hi tirava dues petites monedes de coure, i digué: "Us asseguro amb tota veritat que aquesta viuda pobre ha tirat més que tots els altres. Tots aquests han donat com a ofrena el que els sobrava; ella, en canvi, ha donat el que necessitava, tot el que tenia per a viure."» (Lc 21,1-4).

Aquestes cites expressen quelcom essencial per a l'acompliment de l'Ofici. Som cridats a donar-nos totalment, amb tot el que tenim. Sigui molt o poc el que tenim, si ho donem tot, no donarem mai massa poc. La comunitat hauria de trobar una forma de celebrar la litúrgia conforme a les seves possibilitats reals. En les nostres comunitats hi ha sempre persones d'edat o malaltes, que ja no poden celebrar l'Ofici en la seva totalitat o accomplir alguns ritus, i caldrà fer per a elles excepcions, juntament amb el suport benivolent de tota la comunitat. Però en el cas que aquestes excepcions afectessin una part prou important de la comunitat, caldria trobar una forma per a tots que permetés la plena participació d'una gran majoria dels seus membres. Tenint clar el principi que la qualitat interior de la pregària preval sobre la seva qualitat exterior.

Un indicatiu de la qualitat en la pregària és la lentitud, l'atenció i la unanimitat amb què es fa, així com el silenci i l'adoració expressats per la litúrgia en el seu conjunt. Tot i l'efecte de bellesa dels moviments de l'Ofici (dempeus, agenollats, inclinats) fets conjuntament, tots alhora, es pot preferir, allà on això no és possible, de romandre asseguts durant tot

l'Ofici, o d'aixecar-se només per a l'himne, per al càntic dels Evangelis i per a la pregària conclusiva, o mai, si així convé.

L'ofici cantat és la forma més elaborada de la Litúrgia de les Hores. Però una comunitat que ja no s'hi veu en cor pot preferir una forma recitada de l'Ofici, cantant-ne només algunes parts, com l'himne o els càntics dels Evangelis. Per tal de potenciar el nivell musical de comunitats amb veus insuficients recomano alguna tècnica vocal professional. Cosa que sempre pot anar bé, sobretot per enfortir les veus més febles, que mai no manquen.

En moltes comunitats de l'Orde hi ha el costum de cantar el salteri amb un ritme setmanal o bé bisetmanal, fet que depassa les forces d'algunes d'aquestes comunitats. En aquest cas em sembla bé distribuir els 150 salms en quatre setmanes, tal com fa la *Liturgia Horarum* romana. Això és preferible a la supressió del temps dedicat a la pregària o de parts de la pregària. Resar el salteri tot sencer em sembla una característica essencial de la litúrgia monàstica de les hores. El llibre d'Hores romà permet perfectament de resar Tèrcia, Sexta i Nona. Tanmateix, es pot escollir una sola de les Hores menors, resant igualment el salteri tot sencer. Pel que fa a l'horari de les Hores, cal vetllar absolutament perquè la major part de la comunitat hi pugui participar raonablement, i això val particularment per a la Missa conventual.

Les processons es poden fer eventualment dins el cor, fins i tot estant asseguts. En el cas d'impossibilitat total caldrà renunciar-hi. La lectura de la col·lació abans de Completes es pot fer dins la mateixa església, per evitar trasllats fatigosos. I es podrien relocalitzar les parts del capítol quotidià en llocs on la comunitat tingui el costum d'aplegar-se per altres raons, igualment per evitar esforços superflus.

Oferir als membres d'edat o malalts la possibilitat d'unir-se a la comunitat en els moments dels oficis és una bella prova de respecte i de reconeixença ensems que un deure de la vocació monàstica. Cal ajudar-los, en la mesura del possible i del raonable, a arribar a l'església, reservar-los un lloc al cor o a prop, i concedir-los també la possibilitat d'entonar i de dir les oracions. Això val particularment per a la Missa conventual. Quan això no sigui possible, la retransmissió acústica o visual a la cel·la del malalt pot afavorir la pregària comuna. I si això tècnicament no es possible, sempre hi ha la possibilitat de les misses televisives o radiofòniques. Sigui com sigui, caldrà solemnitzar sempre degudament la comunió dels malalts.

Pel que fa als preveres febles o malalts, cal, en la mesura del possible, facilitar-los la possibilitat de celebrar la Missa, preferiblement sota la forma de concelebració.

Aquestes propostes que faig van adreçades, òbviament, a les comunitats que es troben realment sense forces, poc nombroses, i no a les que no tenen ganes de resar l'Ofici. Si algunes comunitats han hagut d'introduir-hi simplificacions per una raó excepcional, haurien de tornar a la pràctica anterior un cop la situació s'hagi normalitzat.

Els qui ingressen en una comunitat seguiran, és clar, la litúrgia tal com se celebra en aquesta comunitat, i això vol dir que eventualment practicaran tan sols una part de les formes i els ritus autènticament cistercencs, mentre que, físicament, es troben en condicions de viure-les en la seva totalitat. Ara bé, una persona sola no pot pas fer una proces-

só, posem per cas, i seria molt estrany, també, veure una sola persona al cor fent inclinacions mentre els altres romanen asseguts. En aquests casos, pertoca als superiors de trobar un camí que faci justícia tant a la persona individual com a tota la comunitat.

Notícies de l'Església i de l'Orde

- El nou *Directorium Divini Officii* (2016-2017) del nostre Orde ja està enllestit i distribuït. Fra Xavier Guanter i l'Abadia de Poblet mereixen el nostre agraïment més sincer. Aquest servei, poc conegut, és de molta importància per a moltes comunitats i per a tot l'Orde. Aprofito l'ocasió per invitar-vos a obrir-lo regularment i a fer-ne un instrument de treball.

- El papa Francesc ha nomenat **27 consellers per a les qüestions litúrgiques**. La llista dels nous membres de la Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments es va fer pública el 28 d'octubre de 2016. Entre els bisbes que des d'ara formen part d'aquesta congregació responsable de la litúrgia trobem el cardenal Rainer Maria Woelki, arquebisbe de Colònia, i Charles Morerod, bisbe de Lausana, Ginebra i Friburg, com també el Cardenal secretari d'Estat Pietro Parolin i altres dos cardenals de la Cúria: Beniamino Stella, prefecte de la Congregació pel Clergat, i Gianfranco Ravasi, president del Pontifici Consell per la Cultura. Ens alegrem particularment pel nomenament de Bernard-Nicolas Aubertin O. Cist., arquebisbe de Tours i profés de Lérins. Un altre membre és l'arquebisbe Piero Marini, cerimonier pontifici durant molts anys del papa Joan Pau II. El cardenal Robert Sarah, originari de Guinea, és, des del 2014, el prefecte d'aquesta congregació, les reunions plenàries de la qual són força rares.

- El 15 d'agost de 2016, la Congregació per la Doctrina de la Fe va publicar la instrucció *Ad resurgendum cum Christo* sobre **la sepultura dels difunts i la conservació de les cendres en cas de cremació**. L'Església reafirma sense ambigüitats la seva preferència per la sepultura, pel fet que Jesús va ser sepultat. «Als llocs on raons de tipus higiènic, econòmic o social portin a optar per la cremació [...], l'Església no veu raons doctrinals per evitar aquesta pràctica» (4). És la primera vegada que això es diu clarament. Però igual que per al cos, les cendres d'un difunt s'han de conservar en un cementiri o a prop d'una església, en un «lloc sagrat». No està permès conservar les cendres a casa o dins d'un objecte commemoratiu. Tampoc no està permès escampar les cendres per l'aire, la terra o l'aigua. Suposo que en la gran majoria de les comunitats del nostre Orde la cremació no s'imposarà com a regla. En tot cas, sí que cal vetllar perquè —es tracti de sepultura o de cremació— el cos del monjo difunt o de la monja difunta estigui present durant les exèquies, llevat que ho impedeixin causes higièniques, econòmiques o socials.

- En la meua darrera carta vaig exposar la decisió de la **Congregació Brasileira** de reglar el seu breviari portuguès segons l'ordre de Heiligenkreuz. Després, però, la Congregació va canviar de parer i va optar per l'esquema Heufelder perquè s'adapta millor als seus usos. Els treballs han anat endavant, duts a terme pel monestir de Hardehausen-Itatinga.

- Mitjançant una carta del 29 de juny de 2008, adreçada a totes les conferències episcopals, l'anterior prefecte de la Congregació per al Culte Diví va formular el desig del papa Benet XVI de no pronunciar més en la litúrgia **el Nom diví JHWH**. Constato que aquesta carta, de fa nou anys, ha romàs totalment desconeguda en alguns indrets. En cito els punts més importants: 1) «Per respecte al Nom de Déu, d'acord amb la Tradició de

l'Església i la del poble jueu, i per raons filològiques, caldrà no emprar mai el Tetragrama sagrat "JHWH", vocalitzat "Jahvè", ni en les traduccions, ni en les celebracions litúrgiques, ni en els cants, ni en les pregàries de l'Església catòlica». 2) Pel que fa a la traducció en les llengües modernes dels textos bíblics destinats a la litúrgia, caldrà atendre's a la instrucció *Liturgiam Authenticam*, n. 41: «D'acord amb una tradició immemorial, present ja en la Setanta, el nom del Déu totpoderós, expressat en hebreu pel Tetragrama, i traduït en llatí pel mot "Dominus", caldrà traduir-lo en cada llengua vernacle per l'equivalent de "Dominus"». L'haurem de traduir, doncs, per «Senyor», «Señor», «Signore», «Seigneur», «Herr», «Lord», etc. 3) En les traduccions dels textos per a us litúrgic on apareixen junts els mots hebreus «Adonai» i el Tetragrama «JHWH», caldrà traduir «Adonai» per «Senyor» i el Tetragrama per «Déu», tal com fa la traducció grega de la Setanta i la llatina de la Vulgata.

- Pel seu decret *Resurrectionis dominicae* del 10 de juny de 2016, la Congregació per al Culte Diví ha fet realitat la decisió del papa Francesc d'elevat a la **categoria de festa** en el calendari romà general la memòria de santa Maria Magdalena. A partir d'ara, doncs, l'*apostola apostolorum* serà celebrada exactament igual que els apòstols, als quals ella va anunciar la resurrecció de Crist. En el nostre Orde santa Maria Magdalena ha estat sempre molt venerada, amb antífones pròpies assignades al seu ofici, que ara es podran reprendre. S'ha creat un nou prefaci per a la Missa que caldrà traduir a les diferents llengües abans de poder-lo fer servir. Tots els altres textos litúrgics de la nova festa s'han de prendre del Missal o de la Litúrgia de les Hores. La primera lectura per a les vigílies, amb el seu responsori, es pren del Comú de dones santes, que remet a la lectura de Rm 12,1-21 (Comú d'homes sants), a la pàgina 1934 del volum III de la nova edició de la Litúrgia de les Hores.

- En una conversa amb Antonio Spadaro SJ, apareguda en un llibre italià, el papa Francesc evoca algunes qüestions litúrgiques. Spadaro li demana que respongui a la demanda d'alguns creients de retornar a la **forma antiga de la litúrgia**. Resposta del papa: «El papa Benet va tenir un gest concret i generós sortint a l'encontre d'una certa mentalitat de diferents grups i fidels nostàlgics que s'havien allunyat. Però això és una excepció. Per això parlem de forma extraordinària del ritu romà. No es tracta de la forma ordinària». Es tracta, segons el papa, de ser fidels al sentit del Concili Vaticà II i de la constitució sobre litúrgia *Sacrosanctum Concilium*. El papa també va reaccionar a la proposició del prefecte de la Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, el cardenal Robert Sarah, de fer una «reforma de la reforma». Resposta del papa: «Parlar d'una **reforma de la reforma**, és un error» (Font: Ràdio Vaticana).

- **L'abadia de Westmalle** a Bèlgica, em demana que us comuniqui que s'han trobat a les golfes d'aquest monestir nombrosos **llibres litúrgics antics**, especialment antifonaris, sense relligar. Us podeu adreçar a Fr. Guerric Aerden OCSO, per correu electrònic:

brguerric@trappistwestmalle.be

o bé per correu normal:

Antwerpsesteenweg 496, 2390 Westmalle, Belgique.

Activitats del Secretariat per la litúrgia

Del 6 al 13 de novembre de 2016 ens vàrem reunir cinc monjos i monges del nostre Orde, de diferents monestirs, per tal de treballar en una nova versió d'un **costumari**. Va

ser una setmana de treball constructiu. De seguida ens vàrem posar d'acord per tal que el nou text, tant pel que fa al contingut com a l'estil, es distingeixi radicalment de l'antic. Queda molta feina per fer. Gràcies per endavant del vostre suport i suggeriments.

Del 30 de novembre al 7 de desembre de 2016 hi va haver una trobada informal de monjos i monges del nostre Orde a l'abadia francesa de **Boulaur**, com també de monjos i monges trapencs. Vàrem reflexionar sobre fins a quin punt alguns dels grans projectes litúrgics (Breviari, Gradual, Antifonari) es podrien dur a terme de forma conjunta. Ens va ser de gran ajut la presència del P. Jordi (Guiu) Gibert, antic monjo de Poblet, ara a Viaceli. Antic professor de ciències litúrgiques a Sant Anselm i col·laborador de la Congregació per al Culte Diví, va elaborar l'esquema dels salms emprat en el breviari de Heiligenkreuz, entre altres. Es va decidir que un cert nombre de monestirs francòfons i germanòfons treballaran conjuntament en l'elaboració d'un breviari que contindrà a més la notació musical. El text llatí, comú per a tots, es desdoblarà en una segona columna amb la traducció vernacle respectiva. Es prendrà com a base l'esquema dels salms del pare Gibert. La tria dels materials es farà d'acord amb la Litúrgia de les Hores, mirant però de mantenir, en el possible, les melodies cistercenques. Tothom qui desitgi col·laborar en el projecte o contribuir-hi amb suggeriments i consells, que es posi en contacte amb mi. Està previst aplegar tot el treball fet en una base de dades accessible a la xarxa.

Les nombroses modificacions practicades al calendari romà general fan indispensable també una adaptació del nostre **calendari cistercenc**. Acceptaré també tots els suggeriments que tingueu a bé proposar-me. Seria desitjable novament arribar a consensuar un calendari comú amb els trapencs i arribar a un cert grau de convergència amb els benedictins.

Respostes a les qüestions que se m'han plantejat

• Quants monestirs mantenen encara el costum de proclamar solemnement la data de Pasqua? Em sembla que això ja no té raó de ser.

En efecte, aquesta proclamació ja no és necessària avui dia. Ignoro quantes comunitats ho fan. Proposo però tres raons per a fer-ho: 1) El nou Missal i el *Directorium O. Cist.* preveuen aquesta possibilitat (facultativa). Per tant, s'hi pot reflexionar. 2) La litúrgia del 6 de gener, comparada amb la del 25 de desembre, no és tan solemne. La proclamació, doncs, l'enriquiria amb un element festiu. 3) El text del Missal prova que hi ha un lligam teològic estret entre les festes d'Epifania i de la Resurrecció del Senyor. Aquestes serien les meves raons personals per admetre aquesta pràctica. Tanmateix, que cadascú valori el que més convé. Certament, podem trobar fàcilment la data de Pasqua al calendari o per internet, però em sembla que aquesta tradició és molt bella i mereix ser conservada.

• En l'Ofici per les dones doctores de l'Església, es pot emprar l'antífona del Magníficat «O doctor optime»?

En el Directori O. Cist., aquestes dones figuren com a verges i doctores de l'Església. Per tant, els dos comuns són igualment possibles. El Missal, com que totes les oracions de la Missa són pròpies, ja no remet a cap Comú. El problema prové del fet que el Comú de doctors estava pensat només per a homes, i les dones són doctores de l'Església des de fa

relativament poc temps. Per això quasi tots els breviaris remetent al Comú de verges. Ara bé, em sembla que no hi ha cap norma que ens obligui a fer-ho així. Pel que fa a l'antífona del Magníficat «O doctor optime», sé que alguns monestirs l'adapten en femení per a les doctores de l'Església, «O doctrix optima ... beata N.». Cal fer-ho realment així? No ho sé pas, ja que, al Missal, les dones són anomenades igualment «doctor» (com els homes).

• En la tradició romana hi ha moltes melodies per al *Te Deum*. Les podem emprar al nostre Orde?

Conec només el *Te Deum* tradicional del nostre Orde. I molts monestirs canten només aquest. D'altra banda, pel que jo sé, no hi ha hagut mai el costum a l'Orde de tenir diverses melodies per a un sol cant (llevat dels ordinaris de la Missa, el *Benedicamus Domino*, com també els himnes de les hores menors). La sobrietat, que és l'ideal del nostre Orde, no permet la multiplicat. Altrament, fer una reforma a partir d'uns principis estrictes hauria estat cosa inútil si s'hi haguessin afegit altres coses, eventualment menys conformes a aquests principis. Com a molt, si hom ho desitja, es podria emprar el to simple del *Te Deum* romà.

• Quan es diu «Preguem» abans de l'oració, i quan no?

El «Preguem» (Oremus) precedeix SEMPRE l'oració. El n. 54 de l'*Ordenament General del Missal Romà* (2002) diu el següent sobre la primera oració de la Missa o col·lecta: «A continuació el sacerdot invita el poble a pregar; i tots, juntament amb el sacerdot, guarden uns moments de silenci per fer-se conscients que estan a la presència de Déu i per formular interiorment les seves peticions. Aleshores el sacerdot diu l'oració a la qual se sol donar el nom de "col·lecta". [...] El poble unint-se a la pregària, i donant-li el seu assentiment, amb l'aclamació "Amén" es fa seva l'oració». Això val també per a les altres oracions de la Missa i de l'Ofici. Hi ha però, tres excepcions. A Laudes i Vespres s'omet el «Preguem» després del Parenostre i es diu directament l'oració. Per què? El «Preguem» invita a la pregària personal silenciosa que serà reassumida i culminada en l'oració. Però donat que el Parenostre va precedit normalment per les pregàries de Laudes i Vespres, les intencions personals ja han estat, de fet, formulades (o ho haurien d'haver estat), talment que l'oració conclou el Parenostre. És per això també que aquest Parenostre no acaba amb l'«Amén». Pel que fa a l'oració sobre les ofrenes s'omet també el «Preguem» per una raó prou evident: d'una banda la preparació dels dons ens recorda tota ella que ens trobem davant Déu al qual ens adresem des del fons del nostre cor. A més, aquesta oració sobre les ofrenes va precedida per la invitació «Pregueu, germans (*orate fratres*)», a la qual tots els fidels responen, i que correspon al sentit del «Preguem» i del silenci de la pregària. És important fer una pausa sensible després del «Preguem», per tal que tots es puguin recollir veritablement.

Al llarg del curs de la història litúrgica aquesta pausa havia acabat durant el temps d'un Parenostre, fet que desdibuixava la raó de ser inicial d'aquest silenci. Per això en la litúrgia reformada s'han suprimit tots aquests parenostres, sense excepció. S'han conservat, tanmateix, en alguns monestirs, pràctica que encoratja a reformar.

En l'*Ordenament General de la Litúrgia de les Hores*, n. 195, hi llegim encara: «Així, doncs, l'oració del Senyor es diu solemnement tres vegades cada dia: a la Missa, a Laudes i a

Vespres». La dignitat particular, en la litúrgia, de la pregària del Senyor, se subratlla amb la indicació que s'ha de dir amb solemnitat.

• **A la Missa, cal dir cada dia un salm responsorial?**

La resposta és simple: Sí. Mirem què en diu l'*Ordenament General del Missal Romà* al n. 61: «Després de la lectura primera segueix el salm responsorial, que és part integrant de la litúrgia de la Paraula, i que té una gran importància litúrgica i pastoral, ja que afavoreix la meditació de la Paraula de Déu. Generalment, el salm serà el que figura al leccionari, perquè cada un d'aquests textos està directament relacionat amb cada una de les lectures. Cal que sigui cantat, almenys la resposta del poble. [...] En comptes del salm responsorial es pot cantar el responsori gradual del Gradual Romà».

El Vers (*tractus*), que trobem també en el Gradual Romà, és igualment un salm responsorial que es cantava quan calia ometre l'Al·leluia (durant la Quaresma, i en les misses de difunts). Ni l'Al·leluia ni el Vers no poden reemplaçar el salm responsorial després de la primera lectura. «L'Al·leluia es canta sempre llevat de la Quaresma. Els versets de l'Al·leluia es prenen del leccionari o del Gradual» (62). No es preveu tampoc de cantar uns dies el Gradual i uns altres el Vers. És igualment aberrant el costum, que s'ha establert en certs llocs, de cantar després de la lectura un altre cant religiós qualsevol.

La raó d'aquests cants responsorials la va exposar el cèlebre liturgista Josef Andreas Jungmann SJ: «Hi ha el costum immemorial —diu— en tots els ritus cristians, de respondre a la Paraula de Déu amb la Paraula de Déu». Això vol dir que hauríem d'aprofitar-nos d'aquests cants per meditar-ne el contingut en el nostre cor i respondre amb les mateixes paraules de Déu. Els salms responsorials previstos en el leccionari de la Missa tenen un contingut que es correspon sempre perfectament a la lectura precedent, cosa més rara pel que fa al Gradual o al Vers. La raó és prou simple, ja que el Gradual i el *Tractus* formen part del Propi de la Missa, la qual cosa vol dir que aquests cants es regulen d'acord amb el formulari de la Missa i no segons el leccionari i, per tant, fan referència més aviat al misteri de la festa o del temps, més que a les lectures, manllevades sempre de l'Escriptura. Encara, aquestes peces, el Gradual o el *Tractus*, són poc nombroses, ja que abans de la reforma litúrgica les perícopes de la Sagrada Escriptura que es llegien eren moltíssim més reduïdes que no pas ara. Amb tot, és ben adient cantar el Gradual o el Vers, ja que és una forma de respondre a la Paraula de Déu amb la Paraula de Déu. Sabem prou bé que en la nostra vida sovint no comprenem la Paraula de Déu i que la nostra resposta es queda en un pobre balbuceig.

• **Els monjos preveres que viuen fora de la clausura, tenen obligació de fer la commemoració dels difunts (per exemple la celebració de tres misses) pels seus germans difunts del monestir?**

En principi sí. Ara bé, pertoca al superior reglar-ne els detalls en cada cas.

• **Quines festes del calendari propi de la diòcesi estem obligats a celebrar?**

Està indicat als números 241-243 de l'*Ordenament General de la Litúrgia de les Hores*: «En el cor i en comunitat, l'Ofici s'ha de celebrar segons el calendari propi de la diòcesi, de la família religiosa o de l'església particular. Els membres de les famílies religioses

s'uneixen amb la comunitat de l'església local per celebrar la dedicació de l'església catedral i el patró principal del lloc o del territori on viuen. En la celebració individual, es pot seguir el calendari propi o el del lloc, llevat de les solemnitats i festes del seu calendari propi».

Això vol dir que nosaltres, cistercencs, estem obligats a seguir el calendari del nostre Orde i el calendari general romà. Del calendari local només estem obligats a celebrar la festa de la Dedicació de la catedral i la festa del sant patró del lloc o de la regió per expressar els lligams que ens uneixen a l'església particular. En principi, sempre preval el calendari de l'Orde per damunt del calendari de la diòcesi. Com a criteri general convindria procurar que, havent reservat un lloc per a alguns sants escollits de l'Orde, el temps litúrgic conservés el seu caràcter propi i que el cicle temporal no quedés ofegat pel cicle santoral.

• Quan la commemoració dels difunts del 14 de novembre s'escau en diumenge, què cal fer?

Com que l'aniversari de difunts del 14 de novembre té la categoria d'ofici festiu, es fa com per les festes (evidentment sense cantar el Glòria a la Missa). Com que les festes, llevat de les festes del Senyor, no prevalen sobre el diumenge, aquest aniversari, si s'escau en diumenge, no caldrà celebrar-lo ni tampoc traslladar-lo.

• L'himne, es pot cantar, com es feia abans, en el seu lloc tradicional, després del Responsori?

En la litúrgia romana l'himne es cantava sempre, sense excepció, al principi de les Hores. Fins i tot els cartoixans es van veure obligats a assumir aquesta pràctica. El nostre Orde, però, sempre va conservar la possibilitat de cantar l'himne en el seu lloc habitual, després del responsori breu. El *Ritual Cistercenc* de 1998 assumeix aquest nou ordre, és a dir, l'himne al principi de totes les Hores, però manté la possibilitat de la pràctica tradicional que remunta a la Regla de sant Benet. Es pot fer, doncs, d'ambdues maneres.

Conclusió

Per acabar, voldria agrair de tot cor el treball de tots els qui tenen la cura de la litúrgia en els seus monestirs. Sempre que us pugui ser d'ajuda, estic a la vostra disposició.

Em trobareu a:
Stift Heiligenkreuz
Markgraf-Leopold-Platz 1
2532 Heiligenkreuz im Wienerwald (Austria)

E-Mail: liturgia@ocist.org

Telèfon: +43 680 44 64 364 (mòbil) / +43 2258 8703 (porteria del monestir)